

ШЕСТ СТЕПЕНИ СЛОБОДА

НИКОЛА ДИКНЕР

Книгата е објавена со финансиска поддршка од:

Canada Council Conseil des arts
for the Arts du Canada

БИБЛИОТЕКА – АКВАМАРИН

Главен уредник
Филип Димевски

Јазична редакција
Филип Димевски

Наслов на оригиналот:
Nicolas Dickner
Six degrés de liberté

Copyright © Éditions Alto, 2015
This edition published by arrangement with
Éditions Alto. All rights reserved.

Компјутерска обработка
Бегемот

Ликовно уредување
Наталија Лукомска

© Сите права на изданието ги има БЕГЕМОТ ДООЕЛ – Скопје. Забрането е копирање, умножување и објавување на делови или на целото издание во печатени или електронски медиуми без писмено одобрение од издавачот.

ШЕСТ СТЕПЕНИ СЛОБОДА

НИКОЛА ДИКНЕР

(РОМАН)

превод од француски јазик
Катерина Василевска

Скопје, 2017

ЕДЕН

1

ЛИЗА МИСЛЕШЕ НА ПАРИ.

Со гас-маска на лицето и виљушка во раката, фрлаше корупки од птичји измет, коски од носорог и крзна од ласици полни со молци низ прозорецот на поткровјето – и мислеше на пари.

Ја забодe виљушката во купот листови од стар *Lundi* залепени еден со друг од влага и измет. Потоа, нурна во наталожените корупки од култура, како некој палеонтолог со лош вкус. Бој Џорџ. Мишел Ришар и Мишел Лувен кога биле млади. Обид за самоубиство на Дру Баримур. Понеделничко лото, награда од десет илјади долари, неделно извлекување. Пластична операција на Мајкл Џексон. И повторно, Понеделничко лото. Лиза веројатно прелиста петстотини илјади долари на Понеделничко лото. Да претпоставиме дека сите тие пари се добиени и потрошени одамна – а на што? На апарати, облека, патувања, божиќни подароци – денес сите расфрлени низ разни стоваришта, изгорени во калории или распрскани во атмосферата.

Лиза се разлутуи и го расфрли купот. Списанијата летнаа низ прозорецот, паднаа и со тап звук треснаа во контејнерот за отпад, два ката подолу. Одвреме-навреме, се слушаше косилката на соседот, автомобилите кои минуваат по патот, птиците во полињата и кучето од претставништвото на Њу Холанд, како лае по некој

стаорец. Летен бел шум, како лесна неподвижност на ФМ радио.

Лиза се чувствуваше заробено помеѓу две работни места. Од септември до јуни учеше да управува со автоматското возило низ тесните училишни ходници. Никакви нејаснотии, никаква потреба за донесување одлуки. За разлика од тоа, пак, летото постојано ја потсетуваше дека судбината ѝ бега од рацете. Мечтаеше за Вавилонската кула, патувања до 'ртот Хорн, караван преку Сахара и забрзувачи на честички, но парите – дури и во скромни количини – никогаш не беа доволни за да исполни барем еден од тие планови. Пари за велосипед. Пари за отворено кино. Пари за дрон, за компас или микроскоп. Пари за часови по едрење или кунг фу. Пари за да тргне во освојување на светот.

На петнаесет години, Лиза се наоѓаше на крстопат: престара за да мечтае, премлада за да најде достоинствена работа – особено со оглед на тоа што примамливи работни места не извираат од секој агол. Тоа лето требаше да избере помеѓу берење јагоди со сезонските мексикански работници или да работи со татко ѝ за симболична плата – и сега, додека го чистеше поткровјето на куќата Баскин, се прашуваше дали не ќе беше подобро доколку избере да бере јагоди. Барем ќе научеше некој збор на шпански.

Веќе два дена како исфрлаше чевли од памтивек, паричници, столици од ратан, пластични кули, пердуви од паун и глобуси, столчиња на расклопување, купови завеси од велур. Растураше гнезда од глупци, плетени кошници, купови од *Feuillet paroissial*. Лулка украсена со розови и темносини зајаци. Расклопен мебел. Радио грундиг, низ чија искршена кутија сиркаат прегорени светилки. Хартии, украси за театарска сценографија. Пиштоли на каписли. Пиштоли на вода. Коски.

Многубројни картонски кутии со налепница *Standard Oil* и *Чарлз Баскин*, преполни со разни сувенири.

Шарени тропалки. Слика на платно со полна месечина и кокосови палми, со назнака *Punta Cana* и *Hecho en China* од задната страна. Шишиња од зачинет рум (празни) и од кокосово масло (полни). Маски за нуркање, предмети премачкани со црн восок за чевли. Ланчиња од ореви, од школки, зачини, ковчиња, пердуви, капачиња од Пепси. Сите трговски патишта на дваесеттиот век завршиле во ова поткровје и, додека си играше со виљушката, Лиза се прашуваше каков ли геополитички порив бил причината за овие предмети да бидат посакани, купени, пренесени, искористени, сакани и потоа натрупани, слој по слој, во ова заборавено поткровје, препуштени на времето, да се налепат со измет од птици и мртви глувци.

Ајде, уште малку, само уште еден час.

Нарекувана „Опседнатиот имот“ или „Куката на хемичарот“, куката Баскин претставуваше една огромна рушевина сместена помеѓу Хантингдон и американската граница. Шест сопственици, еден по друг, ја реновираше без никаков вкус ниту знаење, и потоа ја оставиле да се распадне. Сидови од клесан камен, набиени како на замок, со пренагласени лајсни и бакарен кров, кој преживеал неколку економски кризи. Куката била изградена во периодот кога Канадскиот доминион се протегал кон запад и со својата изнемоштеност сè уште зрачеше со бруталниот империјалистички оптимизам.

Роберт Рутје долго време мечтаеше за таа куќа. Беше идеална за еден професионален работник – за разлика од сите оние безлични бараки на кои работеше со години и од кои се издржуваше финансиски. Неодамна наполни шеесет и четири години, а веќе чувствуваше дека времето лета. Во неговите очи, куката Баскин претставуваше последна шанса да сработи вреден проект, да направи нешто убаво.

Предметот на неговата фантазија, за жал, беше во сопственост на некоја кинеска мултинационална ком-

панија. Кинезите купија сè што имаше во околината, од шумскиот предел до фармата. Ја означуваа територијата, опремени со блиндирани куфери и сателитски телефони. Мирното територијално отцепување не претставуваше никаков комерцијален интерес ниту произведуваше видлив профит. Целиот процес наликуваше на навреда од чисто фискална природа, неразбирлива за здравиот разум – но дури и со сета таа ирационалност и фискалност, куќата Баскин, сепак, претставуваше неодржлива инвестиција, и по неколку години, за време на финансиската криза, повторно беше ставена на продажба.

Роберт Рутје со задоволство ја искористи шансата.

Куќата беше продадена без гаранција, што лесно можеше да се објасни уште при првата посета: онадвор не личеше на ништо, а внатре состојбата беше уште полоша. Просторот наликуваше на напуштено живеалиште, впечаток кој дополнително го збогатуваа огромните огледала со изабена калајна подлога, кои сместени едно пред друго, правеа ходникот да изгледа бесконечно долг, извалкан со купови прав и црни дупки, кои предизвикуваа чувство на мачнина, доколку човек подолго го задржи погледот на нив. Освен мрачната галерија на Стакла, во просторот немаше ниту еден прав агол. Сè беше искривено и распаднато. Воздухот во просторијата смрдеше, луспи од тапети висеа на сидовите, таваните гниеја – и покрај сè, состојбата на просторот воопшто не влијаеше врз одлуката на Роберт Рутје: љубовта е слепа, глува, а на крајот на краиштата, и малку глупава. Трансферот на пари беше официјализиран за четириесет и осум часа, небаре опасноста од пропаст демне зад аголот.

Роберт и ќерка му работеа на проектот уште од празникот Св. Јован, а проблемите околу реновирањето не престануваа. Сè поочигледно беше дека реновирањето ќе се одолжи до Божиќ и Роберт тивко, во себе,

почна да се прашува дали, можеби, сосема ненамерно, ја направи последната од серијата спектакуларни грешки во проценките.

Попладнето завршуваше кога Роберт ја протна главата низ вратичката, со веѓи побелени од гипс и траги од очила околу очите. Керка му завршила добра работа: подот беше празен, изрибан и изметен. Во воздухот сè уште имаше густа прашина, низ која се насираше посилената фигура на Лиза која љубопитно ја разгледуваше содржината на последната картонска кутија. Роберт го збрчка носот: мирисаше на чад и распадна мумија.

– Пет часот!

Лиза го подигна погледот и низ стаклената маска погледна кон татко ѝ. На подот околу неа имаше десетина стари фотоапарати, наместени како на тезга за „старо купувам“. Лиза ја извади маската од лицето и низ заматената светлина што се пробиваше низ таванското прозорче, се заврте кон фотоапаратот лајка.

– Може да ги земам? Те молам.

Роберт го зеде полароидот в рака и го доближи до носот. Апаратот смрдеше на мрша.

– Што сакаш да правиш со нив?

Таа ги крена рамениците.

– Што знам. Само сакам да ги земам.

Роберт се почеша по мустаќите, како секојпат кога беше збунет, правејќи мало облаче прашина од гипс околу лицето. Потоа направи великодушен гест со раката: откако ги исчисти Авгиевите штали, неговата госпоѓица керка секако дека имаше право да задржи еден грст стари предмети. Секој со својот плен.

Излегоа надвор. Лиза ја крена маската на челото, како војник што го крева шлемот, и ја зеде со себе кутијата со смрдливи фотоапарати, носејќи ја потпрена на колкот со загадочна насмевка. Иако се преправаше дека не знае, многу добро знаеше што ќе прави со фотоапаратите.

Се измија со цревето од кое се поливаше тревникот. Лиза погледна кон контејнерот преполн со ѓубре, зачудена како успеа самата да го исфрли целиот тој отпад.

Стигнаа пред стариот доц рам на Роберт, оставен со отворени прозорци. Ветрот беше слаб, но Лиза не се чувствуваше добро. Кашлаше и шмркаше. Проклето поткровје.

Возеа низ полиња и шуми, со голема брзина, а изгледаше како да не одат никаде. Штом го поминаа знакот на кој пишуваше *Граница со Соединети Американски Држави 500 м*, стигнаа: мала патека од десната страна водеше кон паркинг од чакал, порабен со низа поштенски сандачиња. Веднаш до контејнерот за отпад имаше знак на кој пишуваше *Добре дојдовте во Домен Бордер*. Пред неколку години, некој локален вандал имаше допишано на знакот *Добре дојдовте во Доменот Бордом – светскиот центар на здодевноста*, со флуоресцентна портокалова боја.

Никој точно не можеше да каже зошто овој безначаен паркинг со монтажни куќи го носеше тоа име. Најчестото објаснување беше дека се работи за некоја верзија на зборот граница. Дотолку позбунувачки беше зборот домен кој упатуваше на тоа дека жителите на ова место доминираат нешто. Всушност, никому не му беше грижа за оваа недоумица.

Зад паркингот, имаше мали улички раштракани без ред. На времето, кога шумата била поголема, во пределот биле донесени разни засолништа, за да се направи камп за лов. Во минатото, местото било населено само на лето. Малку по малку, засолништата се претворале во куќарки, а куќарките во вистински куќи. Најновите куќи се произведени во серии, спакувани во пластични пакувања, како најнов ајпод, доставени со камион и монтирани на самото место.

Но, стари или нови, сите овие, навидум подвижни, куќарки, веќе долго време стоеја на бетонските плочи,

опремени со сите достигнувања на модерната цивилизација – струја, телефон и септички јами. И покрај тоа, Доменот го немаше целосно изгубено својот карактер на преодност, на обесхрабрувачка трошност.

Веднаш штом пристигна, Лиза скокна од камионот заедно со својата кутија полна со фотоапарати и истрча право во работилницата на татко ѝ: стар контејнер од марката Маерск паркиран веднаш зад куќата.

Слабата светлина трепереше и ги осветлуваше сидовите прекриени со најразлични алати: рачна пила од периодот меѓу двете светски војни, но внимателно изострена, шрафцигери кои не се произведуваат повеќе, ножици и длета изработени од мистериозни мајстори. Лиза често се прашуваше од каде се овие алати. Не знаејќи како да се одбрани од сите прашања, Роберт споменуваше некакви пазари на старо, наследства, но во одговорите секогаш имаше нешто недоказано, нешто таинствено. Лиза само знаеше дека саботните вечери, кога татко ѝ се чувствуваше тажно, секогаш одеше во работилницата и ги гледаше алатите како олтар на некое злокобно божество или кутија со стари Плејбој списанија.

Ги истури апаратите на работната маса. Не знаеше ништо за апаратите, но пленот ѝ се чинеше интересен: еден кодак ретина IIa, еден лајка III во кожна навлака, еден меркјури сателит 127, неколку мали инстаматик 110 апарати од црна пластика, еден полароид. Лиза ја запали работната ламба, извади една кутија метанол, четки и крпчиња и почна да го враќа сјајот на овие нејзини предци.

Додека четкаше, не престануваше да шмрка и да кива. Што ли закачи во тоа смрдливо поткровје? Азбест, отровна бактерија или, пак, некој остаток од шпански грип? Или можеби онаа болест што лилјаците ја пренесоа од Соединетите Американски Држави, синдромот на бел нос.

Кога татко ѝ ја повика на вечера, фотоапаратите веќе блескаа, но сè уште ја имаа онаа непријатна миризба од поткровјето. Ќе мора да ги проветри. Внимателно ги нареди во кутијата и три пати ги изми рацете, со многу сапун.

На масата се ладеа две чинии шпaгети а ла Боб, со доматно пире и сушена сланина – кои ги јадеа со сласт, во свечена тишина. Лиза чувствуваше топлина низ рацете. Можеби нема да научи шпански, но ќе развие мускули на рацете.

Штом го голтна последниот залак, Лиза набрзина ги прибра садовите и најави дека ќе излезе. На излегување, ја зеде сивата блуза, кутијата со смрдливи фотоапарати и излета од куќата како куршум. Немаше потреба да објаснува каде оди.

Надвор беше една од оние совршени вечери, какви што имаше само во август. Некаде на излезот од паркот, се слушаше лаеж на куче. Соседите се караа. Свездата Деница се насираше на хоризонтот. Пред соседната куќа, господин Мирон разлутено се обидуваше да го поправи моторот на својот датсун, со ламба закачена околу главата. Фокусиран како Каспаров пред Дип Блу, изгледаше како да се двоуми дали конечно да крене раце и да го смени моторот.

Лиза тргна нагоре по улицата Бонер, ги заобиколи младите соседи Евел Книвел кои безделничеа скокајќи со своите *BMX* велосипеди преку лежечките полицајци, заврте зад дворот на куќата која се продава веќе две години и продолжи по улицата Алегрес, сè до слепата уличка Гете.

Имотот Ле Блан започнуваше од крајот на слепата уличка, веднаш до полињата со јагоди на фармата Ковеј Хил. Таму секое лето доаѓаа по неколку групи Мексиканци. Работници од Мексико, Гватемала, се очекуваа и

нови од Ел Салвадор, Хондурас и други Олмеци¹ од сите врсти. Пристигнуваа во мај. Береа салатки, јагоди, зелки. Си заминуваа по бербата на индиска пченка. Така, по сезоната, полињата со јагоди остануваа пусти, а имотот Ле Блан наликуваше на напуштена воена стражарница.

Лиза влезе без да тропне. Комарникот се затвори, тропажки зад нејзините чевли.

Седната на каучот, госпоѓата Ле Блан си ги лакираше ноктите на стапалата и читаше *Дански за почетници*. Беше привлечна жена и, за разлика од татко ѝ на Лиза, беше горда на своето минато. Дополну се заврте кон Лиза и се насмевна.

– Здраво мила! Ерик е во своето засолниште.

Собата на Ерик беше чиста како црква. Нема ниту едно парче валкана облека на подот, нечиста долна облека или смрдливи еспадрили – но и бездруго, Лиза не се сеќаваше кога последен пат го имаше видено Ерик да носи долна облека или чевли. На работната маса немаше ниту еден непотребен предмет, а книгите во библиотеката беа наредени според некој сложен систем. Кафезот за птици, закачен во аголот на собата, беше отворен и три папагали стоеја на полиците, секој над својата омилена книга.

Седнат на креветот, со лаптоп на колената, слушалки во ушите и два литра сок од грозје до раката, Ерик отстрануваше системски бубачки. На екранот, десет прозорци, отворени еден врз друг, симнуваа, компилираа, пресметуваа или едноставно чекаа во тишината. До него, на креветот имаше еден дигитален фотоапарат, канон пауершот, најлошиот од таа серија.

Трите папагали одлетаа, направија круг околу собата и повторно се вратија на полиците, каде што еден од нив ја дополни интерпункцијата во делото на Роберт Хајнлајн со една мала точка-запирка од лепешки.

¹ Олмеци – староседелци на Јужна Америка (заб. на прев.).

Лиза без збор ги собу чевлите на прагот од вратата и ја стави кутијата со предците врз креветот, веднаш до пауершотот. Еден век технологија на само еден метар квадратен.

Ерик ги извади слушалките од ушите и неколку минути ја гледаше кутијата без да изусти ниту збор. Потоа, го зеде моделот меркјури сателит в рака. Обвиткан во својата пластична навлака, апаратот спутник зрачеше со елеганција.

– Што е ова?

Лиза се испружи на креветот, сета возбудена.

– Решение на нашите финансиски проблеми.

2

По седум години хибернација, Џеј пристигна на аедромот Трудо, со својот сè уште тазе пасош, дозвола за патување, прекриена со печати и потписи, и една обична торба обесена преку рамото. Без дополнителен багаж. Полицијата ѝ дозволи престој од четириесет и осум часа, па таа се спакува токму за четириесет и осум часа. Не носеше компјутер, флеш меморија, компактен диск, мемориска картичка, фотоапарат или телефон, ништо што може да предизвика каков било сомнеж.

Полицајците детално ја претресоа, ѝ ја испразнија чантата, ја помиришаа пастата за заби и кремата за раце. Секое коше од торбата беше превртено, испитано и осветлено со џебна ламба. Ја испратија во некоја канцеларија, каде што службеничката направи фотокопија од нејзиниот именик и ѝ го испразни паричникот. Почна да го прегледува третиот том од *Собрани дела* од Жил Верн: издание со кожен повез, за заштита од удар. Ја напипуваше набабрената вештачка кожа. Изгледаше дека токму тие три милиметри празен простор претставуваа ризик за на-

ционалната безбедност – и притоа, нормално, никого не го интересираше ставот на Џеј по однос на тоа прашање.

И сè заради Хорасио Гузман.

Откако испуши цигари давидов во доволни количини, по толку кашлање цели 15 години, плукање крв и шлајм, откако му беше метастазиран и последниот витален орган, вклучувајќи го и мозокот, Хорасио Гузман легна во креветот, на вториот кат, веднаш до прозорецот и изјави дека не сака повеќе да стане.

Малку подоцна, помеѓу два напади на кашлица, изрази желба да ја види *la Pequeña*². Неговата желба ги изненади сите. Веќе никој не знаеше каде е, ниту како да ја најде Малечката. Таа исчезна пред неколку години. Некои дури и забораваја дека воопшто постоела. По две недели интензивна потрага, некој пријател на пријател на семејството успеа да ја пронајде Џеј, преку некоја стара адреса на јакху, заразена со вируси.

Пораката содржеше пет збора (шест заедно со потписот): „*El viejo se está muriendo.*“³

Џеј успеа да купи картичка за меѓународни повици (платена во кеш), да најде телефонска говорница и да стапи во контакт со членовите на кланот Гузман. Еден од внуците ѝ ја потврди веста: Хорасио беше на умирање. Џеј вети дека ќе го фати првиот авион и ја спушти слушалката.

Веднаш штом го кажа тоа, се покаја.

Од една страна, не смееше да се врати таму. Од друга, пак, веќе не беше сигурна дека постои некаква врска меѓу неа и кланот Гузман. Овој телефонски разговор беше нивниот прв контакт по седум години.

Но, немаше време за филозофски мисли. Хорасио ги исплукуваше последните остатоци од она што му остана во белите дробови. Џеј мораше да стори нешто.

² (шп.) Малечката (прев.).

³ (шп.) Стариот е на умирање (прев.).

Најнапред, требаше да ја отстрани забраната за престој.

Џеј го започна своето распетие. Закажа состаноци во неколку служби и ја раскажа својата приказна. Секаде беше дочекана студено. проблемот не се состоеше во тоа што треба да патува, туку што оди да го посети Хорасио Гузман. Нели е подобро да си плати десетдневен одмор во Мексико, со сè вклучено?

Најпосле стаса до комисијата за условни казни. По неколку долги телефонски разговори со одговорната за условни казни, регионалниот заменик-комесар на Канадската кралска жандармерија⁴ и некоја мистериозна госпоѓа Бураса, Џеј успеа да добие „привремено укинување на член 5(б) и на анекс 4 од хумани причини, земајќи го предвид нејзиното примерно однесување во изминатите шест години, осум месеци и дванаесет дена“.

Добиената дозвола беше во времетраење од седумдесет и два часа, земи или остави.

Џеј ја прифати.

На крајот, корицата на Жил Верн беше исечена на парчиња и детално прегледана со џебна ламба, па граничната службеничка конечно се смири. Џеј конечно можеше да си ги собере парталите и да влезе во меѓународната зона.

На пат кон влезот во авионот, во секој миг очекуваше друга службеничка да ја повика и да ѝ соопшти дека властите го смениле ставот и дека, сепак, не ѝ дозволуваат да отпатува. Дека ќе мора да ја затворат.

Но, никој не ја повика.

Ја стегна устата и вдиша длабоко, сè уште во неверување. Успеа да се опушти дури десет минути по полетувањето, откако авионот заврте кон југ и го напушти воздушниот простор над Монтреал. Моторите ја сменија

⁴ GRC – *Gendarmerie Royale du Canada*, понатаму во текстот ККЖ (Кралска канадска жандармерија) (заб. на прев.).

брзината, светлечките знаци за врзан појас се изгаснаа. Џеј сè уште не можеше да поверува дека доби дозвола да отпатува. Се чувствуваше исцрпено. Малку недостасуваше да заплаче.

Најголемиот дел од летот – вклучувајќи го и застанувањето во Торонто, Џеј го помина во длабок сон. Се разбуди дури во мигот кога тркалата на авионот ја допреа пистата на аеродромот Лас Америкас.

Почувствува болка во ушите. Авионот ја намали брзината и потоа се придвижи кон влезот на аеродромот. Џеј си го регулираше притисокот во ушите. Тук-таму се слушна по некое ракоплескање. Жената до неа се прекрстуваше и ги бакнуваше краевите на прстите. Неколку седишта пред Џеј, и покрај предупредувањата на персоналот, некоја госпоѓа се обидуваше да извади една поголема торба. Куферот ѝ падна врз главата на еден човек, едно шише вода се стркала на подот и започна караница на англиски и шпански.

Одеднаш, одговорната за авионската кабина го зеде микрофонот: сите патници да останат седнати на своите места, полицајци од безбедносната контрола на аеродромот ќе спроведат дополнителна проверка пред симнувањето.

Авионот паркира на влезот и системот се исклучи. Се изгасија моторите, вентилацијата и осветлувањето. Луѓето почнаа да негодуваат на различни јазици. Имаше неколку кавги во првата класа, каде што патниците се туркаа со торбите и со персоналот. Конечно, вратата од авионот повторно се отвори и низ неа влегоа двајца полицајци.

Џеј го препозна првиот. Како се викаше? Името ѝ беше на врвот на јазикот. Тој помина низ кабината, проверувајќи ги седиштата, а не патниците. На крајот, застана на седиштето број 17б и ја загледа Џеј. Тоа траеше неколку секунди: соговорниците се препознаа.

– *Usted no cambió.*⁵

Џеј не одговори ништо, но се сети дека на времето си се обраќаа на ти.

Двајцата полицајци ја следеа до предниот дел на кабината. Гледаше право пред себе, не посветувајќи внимание на цагорот во авионот. Пред да излезе, некој нареди да ѝ ги врзат рацете. Лисиците беа необично топли, како штотуку да беа извадени од нечији раце.

Тројцата ја преминаа влезната рампа. Преку тенките сидови, Џеј чувствуваше топлина, влага и мирис на керозин. На влезот стоеја двајца војници, во униформа, вооружени со М16 на ремените. Од внатрешноста на терминалот, се слушаше латино верзија на Лејди Гага.

Џеј погледна кон ходникот кој водеше до шалтерот за имигранти. Денес тешко виза за *la Pequeña*.

Внатре во канцеларијата за аеродромска безбедност, двајца службеници тивко разговараа. Постариот, оној на чие име се обидуваше да се сети Џеј, зборуваше на мобилен телефон, додека другиот го разгледуваше пасошот и дозволата. Изгледаше дека размислуваат што да се прави.

Некој службеник ја претресуваше торбата на Џеј и го извади третиот том од *Собраните дела* на Жил Верн: Ја испитуваше свежо расечената корица и потоа прелиста неколку страници.

– *¿Qué tal es?*⁶

– *Pésimo.*⁷

Кимна со главата.

– *A mi me gusta Émile Zola. Estoy leyendo El paraíso de las damas por tercera vez.*⁸

⁵ (шп.) Не сте се промениле (прев.).

⁶ (шп.) Како ти се допаѓа? (прев.).

⁷ (шп.) Катастрофа (на прев.).

⁸ (шп.) Мене ми се допаѓа Емил Зола. По трет пат ја читам *Рајот на жените* (прев.).

На другата страна од канцеларијата, службеникот конечно го заврши телефонскиот разговор. Потоа, тргна кон Џеј намуртен, со писмото в рака. Изразот *on humanitarian grounds*⁹ му звучеше збунувачки.

– *Usted vino a visitar a Horacio Guzman.*¹⁰

Иако не беше вистинско прашање, Џеј сепак потврдно кимна со главата: да, помина толку пат само за да го види Хорасио Гузман – и згора на тоа: со дозвола од канцеларските власти.

Полицаецот го свитка писмото.

– *Llegó tarde. Ya murió anoche.*¹¹

Веста звучеше нереално. Хорасио починал синоќа? Џеј немаше сила ниту да помисли дали полицаецот лаже – да бидеме искрени, му веруваше на зборот. Знаеше дека нема никаква причина да блефира. Уживаше во својот авторитет, во комплетната контрола врз наставните околу себе. *Todopoderoso*, или семоќен. Ја држеше Џеј за раката.

Единствено писмото малку му пречеше, го потврдваше двојниот статус на Џеј. Опасна, но заштитена.

Се оддалечи без да додаде ниту збор. Луѓето доаѓаа и си заминуваа, никој не му беше грижа за Џеј. Донекога некој пијан патник, изгубено девојче, жена што си ги загубила лековите. Во канцеларијата довлекчаа некој тинејџер со лисици, облечен со три блузи една врз друга, кого го вратиле од летот за Мајами. Џеј се обиде да го утеши, и неа ѝ пречеше промената на климата. Момчето не остана долго во канцеларијата, бргу го одведеа на друго место. Сите чекаа нешто, очигледно одлука од шефот.

Почна да се стемнува, сонцето заоѓаше зад аеродромските писти. На Џеј ѝ ги извадија лисиците, додека

⁹ (англ.) На хуманитарна основа (прев.).

¹⁰ (шп.) Дојдени сте да го посетите Хорасио Гузман (прев.).

¹¹ (шп.) Доцните. Почина синоќа (прев.).

заспиваше, седната на еден пластичен стол. Околу полноќ стигна повик: итна депортација.

Така заврши настанот. В зори, ја качија на авион, на повратен лет до Канада, среќна што по втор пат не го искуси *sistema penitenciario nacional*¹².

Еден службеник ја следеше до седиштето и стоеше до влезот сè додека не се затворија вратите на авионот. Џеј се чувствуваше празно. На колената ѝ стоеше пасошот, сè уште празен, и дозволата, малку свиткана. Кога авионот полета, по цела вечност, се навали на прозорецот и се загледа, таму долу, во забранетата земја. Авионот заврте кон морето и прелета преку пристаништето во Каучедо.

Во стовариштето имаше илјадници контејнери, наредени како шарени парчиња од некоја непозната игра.

3

ЛИЗА БЕШЕ ПРВИОТ КОД НА ЕРИК.

Како мал, голташе зборови и изрази. Мајка му мораше да му го спелува секој нов збор. Кога првиот ден во градинка го запознаа со сосетката, девојчето со руси локни кое само што се всели во близина на Мирон, неколку пати му повтори добро да го изговори нејзиното име – Е-ли-за-бет.

На Ерик веднаш му се допадна Елизабет, па навистина се потруди да ги изговори сите слогови од нејзиното име. Тој труд траеше неколку дена пред да почне да ја голта буквата *Е*. Елизабет, така ја викаше Ерик, и ја викаше често, затоа што постојано беа заедно, како залепени еден за друг. По ова првично кратење, набрзо прејде на Забет, сè додека конечно не се одлучи да ја вика Лиза.

¹² (шп.) Националниот казнен систем (прев.).